

Reakce na záměr Ministerstva spravedlnosti regulovat činnost oddlužovacích společností

Tato zpráva vyjadřuje oficiální stanovisko Asociace pro oddlužení, z. s. (dále jen APO) a jejích členů k záměru Ministerstva spravedlnosti regulovat činnost tzv. oddlužovacích společností.

APO nesouhlasí se záměrem Ministerstva spravedlnosti České republiky regulovat činnost subjektů poskytujících služby v oblasti oddlužení tak, aby tyto služby mohli poskytovat za úplatu pouze advokáti a zdarma jen neziskové organizace. Toto řešení nereflexuje současnou situaci na trhu, je v rozporu se svobodou podnikání a neodpovídá přínosu podnikatelských subjektů v oblasti oddlužení společnosti i státu.

APO navrhuje, aby v rámci společné diskuse zainteresovaných stran byly **ujednány pravidla** pro poskytování služeb v oddlužení ziskovými subjekty tak, **aby byla zaručena odborná úroveň** takovýchto poskytovatelů včetně pravidel **pro vznik odpovědnosti těchto subjektů** za odvedené služby. APO navrhuje **vytvoření nové profesní kvalifikace** zabezpečující dosažení uvedených cílů.

Popis stávajícího stavu

V České republice se aktuálně nachází nejméně **2 000 osob či subjektů**, které se aktivně zabývají či participují na poskytování služeb v oblasti oddlužení dle insolvenčního zákona.

Za období let 2008 – 2014 bylo podáno **159 594** návrhů na povolení oddlužení. Dle kvalifikovaného odhadu APO lze usuzovat, že nejméně **65%** z celkového počtu návrhů bylo zpracováno poskytovateli služeb v oblasti oddlužení podnikatelského charakteru s výjimkou advokátů, tedy převážně tzv. oddlužovacími společnostmi a jinými podnikatelskými subjekty.

Až na výjimky **nejsou** v praxi cíleně a soustředěně **poskytovány právní služby v oblasti oddlužení advokáty**, a to pro jejich nezájem o danou cílovou skupinu zejména z důvodů ekonomických a sociálních.

Hlavní přínosy činnosti tzv. oddlužovacích společností

APO spatřuje jednoznačný přínos v současné činnosti tzv. oddlužovacích společností v následujících oblastech.

1. **Včasně rozpoznání a řešení úpadků dlužníků**
2. **Ochrana společnosti před dopady úpadků dlužníků**
3. **Snížení výdajů státu na řešení neuspokojivé situace osob ve finanční tísní**
4. **Zvýšení příjmů státního rozpočtu**
5. **Snížení ztrát věřitelů způsobených institutem oddlužení**
6. **Zvýšení ochrany práv dlužníků v insolvenčních řízeních**
7. **Profesionalizace poskytovatelů služeb**
8. **Zvyšování finanční gramotnosti a právního povědomí společnosti**
9. **Přínos pro zaměstnavatele dlužníků a zaměstnanost obecně**

Včasné rozpoznání a řešení úpadků dlužníků

Při aktivním přístupu k dlužníku, jenž se nachází v úpadku, tedy při činnosti obvyklé pro tzv. oddlužovací společnost, dochází automaticky k dřívějšímu kontaktu dlužníků s institutem oddlužení a k dřívějšímu využití tohoto institutu. Dlužník je dříve informován o možnostech, jak řešit svůj úpadek, čímž dochází dříve k efektům uvedeným v dalších odstavcích. Aktivní přístup k dlužníkům v úpadku tak působí jednak osvětově vůči veřejnosti, ale i preventivně ve smyslu zkrácení doby dopadu negativních následků úpadku dlužníka na společnost.

Ochrana společnosti před dopady úpadků dlužníků

Dalším efektem aktivního přístupu k dlužníkům v úpadku je zvýšení ochrany společnosti před negativními důsledky úpadku, zejména před vznikem druhotné platební neschopnosti. Současným efektem je i snižování počtu případů vymáhaných ve výkonávacích či exekučních řízeních a s tím spojených negativních jevů.

Snížení výdajů státu na řešení situace osob ve finanční tísní

Aktivní obchodní činnost oddlužovacích společností působí příznivě i na snižování výdajů států v sociální oblasti. Délka doby, po kterou dlužníkům vzniká nárok na podpůrné či sociální dávky se dřívějším vstupem do oddlužení výrazně zkracuje. Stejně tak aktivním vyhledáváním dlužníků v úpadku a jejich směřováním do oddlužení se celkově snižuje počet osob s nárokem na podpůrné či sociální dávky ze státního rozpočtu.

V případě akceptace návrhu Ministerstva spravedlnosti lze v obecné rovině předpokládat nutnost výrazně zvýšit výdaje ze státního rozpočtu či evropských fondů na financování neziskových organizací a jejich činnosti, kdy je krajně nejisté, zda by se vůbec podařilo neziskovým subjektům nahradit v počtu případů činnost subjektů podnikatelských.

Zvýšení příjmů státního rozpočtu

Aktivní činnost podnikatelských subjektů v oddlužení působí jednoznačně pozitivně i na příjmovou část státního rozpočtu. Dřívějším vstupem do oddlužení dochází dříve ke stabilizaci nepříznivé finanční situace dlužníků a k zamezení rizika ztráty motivace oficiálně vykonávat výdělečnou činnost na straně dlužníka. Jak je uvedeno výše, až 65 % z celkového počtu osob v oddlužení (více než 120 000) do něj vstoupilo díky aktivní činnosti subjektů podnikatelského charakteru. A lze předpokládat, že se dlužníci již během oddlužení, ale zejména po jeho absolvování znovu aktivně a ve větší míře zapojí do ekonomického procesu a budou vytvářet hodnoty na příjmové straně rozpočtu (daně a povinné odvody).

Nepřehlédnutelnou pozitivní skutečností dále zůstává, že i oddlužovací společnosti musí do státního rozpočtu odvádět daně a povinné odvody, čímž se taktéž zvyšuje příjmová strana rozpočtu, navíc bez jakéhokoliv zatížení strany výdajové, na rozdíl od neziskových společností

Snížení ztrát věřitelů způsobených institutem oddlužení

Díky podnikatelskému prostředí v oblasti oddlužení působícímu jednoznačně ve prospěch včasného řešení úpadku dlužníků dochází rovněž ke snížení ztrát na pohledávkách věřitelů způsobených institutem oddlužení. Typické chování dlužníka je takové, že se ve finanční nouzi snaží nalézt jakýkoli zdroj finančních prostředků a svým jednáním tak zapojuje stále více věřitelů do své tíživé finanční situace. Výsledkem je pak zvyšování průměrné výše dluhů dlužníka i zvyšování ztráty způsobené

věřitelům v oblasti oddlužení. Včasné řešení úpadku dlužníka působí ke snížení průměrného dluhového zatížení dlužníků a tím i ke snížení ztrát věřitelů. Toto lze doložit i statistickými údaji dostupnými APO, v roce 2010 činily dluhy průměrného dlužníka 819 437 Kč, v roce 2015 pak 687 619 Kč.

Zvýšení ochrany práv dlužníků v insolvenčním řízení

Činnost oddlužovacích společností nespočívá jen v zařízení oddlužení, ale vývojem trhu a zvyšováním konkurenčního prostředí dochází i k poskytování dalších služeb. Zejména orientovaných na poradenství dlužníkovi při průběhu insolvenčního řízení. Přírozeným vývojem došlo k situaci, kdy podnikatelské subjekty působí v oblasti oddlužení jako jakási protiváha některým dalším subjektům insolvenčního řízení, nejčastěji insolvenčním soudům a insolvenčním správčům. Výrazným aspektem je i velmi nízká úroveň právního povědomí u dlužníků, a to nejen před vstupem do oddlužení, ale i v průběhu procesu oddlužení. Dlužníci často postrádají i základní orientaci ve svých právech a povinnostech a velmi často se obracejí s žádostí o pomoc právě na osobu, která jim oddlužení zařídila, neboť u jiného subjektu tuto pomoc z ekonomických, ale i lidských důvodů snáze či vůbec neobdrží.

Profesionalizace a specializace poskytovatelů služeb

Kvůli úzkému zaměření a dlouhodobé specializaci na jedno odvětví dochází i u oddlužovacích subjektů podnikatelského typu ke zvyšování odborné úrovně a profesionalizaci. Toto naopak nelze dle materiálů dostupných APO sledovat u advokátů či neziskových organizací, u nichž je, až na výjimky, poskytování služeb v oblasti oddlužení okrajovou záležitostí. Advokáti zpravidla oddlužení zpracovávají příležitostně vedle množství jiných kauz, neziskové organizace pak oddlužení realizují vedle jiných, nejčastěji sociálních činností. Velmi častým jevem je přitom situace, kdy dlužníci získají negativní zkušenost právě s činností advokátů či neziskových organizací a posléze se obrací na oddlužovací společnosti, s žádostí o pomoc, a to jak se samotným zpracováním návrhu na povolení oddlužení, tak i v samotném průběhu insolvenčního řízení. Častým jevem je i situace, kdy dlužníci se složitými případy jsou pracovníky neziskových organizací odkazováni na oddlužovací společnosti přímo.

Zřetelným příkladem profesionalizace oboru nechtě je založení Asociace pro oddlužení.

Dalším příkladem je i jev, že řada podnikatelských subjektů při poskytování služeb v oblasti oddlužení soustavně a cíleně spolupracuje s advokáty a zajišťuje tak kvalitní odborné služby pro dlužníky, často i pro jejich blízké, přičemž je obvyklým jevem, na rozdíl o neziskových organizací, že jsou schopny zajistit dlužníkovi přímou podporu či obranu při průběhu procesu oddlužení. Zajišťují tak dlužníku aktivní ochranu jeho práv.

Zvyšování finanční gramotnosti a právního povědomí společnosti

Je nesporné, že při činnosti oddlužovacích společností dochází i ke zvyšování informovanosti, finanční gramotnosti a právního povědomí nejen dlužníků, ale i celé společnosti. Tento aspekt se se zvyšováním konkurence v posledním období značně zvýrazňuje. Činnost oddlužovacích společností má na dlužníka i na širokou veřejnost přímý vliv v oblasti osvěty, prevence budoucích rizik i uvědomování si vlastní odpovědnosti za svou finanční situaci.

Přínos pro zaměstnavatele a zaměstnanost

Dlužníci, drceni, z jejich pohledu neřešitelnou, situací postupují ve většině případů tak, že v určitou chvíli přestanou problémy řešit, ztratí jakoukoli naději na zlepšení své situace a tím i motivaci k práci.

Velmi často pak dochází buď ke ztrátě, či opuštění zaměstnání, a snaze pracovat „na černo“ nebo ke ztrátě pracovního výkonu. Z našich zkušeností lze jednoznačně konstatovat, že i pouhý kontakt s osobou schopnou nabídnout dlužníku řešení jeho situace je impulsem pro návrat do aktivního života, navrácí víru a snahu vyřešit svou situaci a zlepšuje jejich pracovní morálku ve snaze si zaměstnání udržet. Včasné řešení úpadku tak pozitivně působí nejen na zaměstnanost, ale i na ekonomické výsledky zaměstnavatelů.

Za Asociaci pro oddlužení, z. s. připravili

JUDr. David Vozák, předseda představenstva,

Mgr. Václav Mach, člen představenstva.